

Sygn. akt V KS 25/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Paweł Wiliński (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **R. D.**

w przedmiocie zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 28 września 2022 r.
skargi Prokuratora Okręgowego w Bydgoszczy,
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 10 czerwca 2022 r, sygn. akt II AKa 151/22
uchylającego wyrok Sądu Okręgowego w Bydgoszczy
z dnia 21 lutego 2022 r., sygn. akt III Ko 352/21
i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2022 r. w sprawie III Ko 352/21 Sąd Okręgowy w Bydgoszczy oddalił wniosek R. D. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za

doznane krzywdy wynikające z wydania i wykonania wyroku Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy z dnia 24 listopada 1982 r., sygn. akt So.W.433/82, za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny w Gdańsku, wyrokiem z dnia 10 czerwca 2022 r, sygn. akt II AKa 151/22, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę R. D. przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy.

Skargę od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku wniósł, na podstawie art. 539a § 1 i 2 k.p.k., Prokurator Okręgowy w Bydgoszczy, który zarzucił temu orzeczeniu: „obrazę przepisów postępowania, tj. art. 440 k.p.k. w zw. z art. 437 § 1 i 2 k.p.k. polegającą na błędnym uznaniu przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku, iż oddalenie roszczenia wnioskodawcy zamykałoby mu drogę do domagania się odszkodowania i zadośćuczynienia za bezprawne pozbawienie wolności od dnia 23 września 1982 r. do dnia 17 maja 1983 r. orzeczone wyrokiem Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy z dnia 24 listopada 1982 r. w sprawie o sygn. akt So.W.433/82 za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i byłoby rażąco niesprawiedliwe, co w konsekwencji skutkowało niezasadnym uchyleniem wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 21 lutego 2022 r., sygn. akt III Ko 352/21 i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy, pomimo uzyskania przez wnioskodawcę kwoty pieniężnej tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdę za okres pozbawienia wolności od dnia 23.09.1982 r. do dnia 17.05.1983 r. (tożsame z dochodzonym aktualnie) w kwocie 49.755.000 „starych” złotych, a nie ziściła się przynajmniej jedna z przesłanek wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k., czyli bezwzględna podstawa odwoławcza z art. 439 § 1 k.p.k., zakaz ne peius z art. 454 k.p.k. lub konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości”.

Podnosząc powyższe, Prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga Prokuratora Okręgowego w Bydgoszczy jest zasadna. Zaskarżony nią wyrok wydano z rażącą obrazą art. 437 § 2 k.p.k.

Zgodnie z przepisem art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy po wniesieniu skargi na wyrok sądu odwoławczego, o którym mowa w art. 539a § 1 k.p.k., ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (tak uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23).

Analiza uzasadnienia zaskarżonego skargą wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku nie potwierdziła, aby podstawą wydania orzeczenia kasatoryjnego była którakolwiek z podstaw wskazanych w art. 437 § 2 k.p.k. Nie ulega wątpliwości, że nie były nią w szczególności przyczyny określone w art. 439 § 1 k.p.k., nie zachodziła też podstawa wskazana w art. 454 k.p.k. Należy stwierdzić, że podstawą uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania nie mogła być w niniejszej sprawie także wskazana w art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości.

Jak słusznie zauważył skarżący, wyłączną podstawą uchylenia wyroku Sądu I instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi było stwierdzenie rażącej niesprawiedliwości orzeczenia, o której mowa w art. 440 k.p.k., polegającej na zamknięciu wnioskodawcy drogi do uzyskania odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności od dnia 23 września 1982 r. do dnia 17 maja 1983 r. Sąd odwoławczy podzielił w całości ustalenia Sądu I instancji, odnoszące się do tego, że dochodzone przez wnioskodawcę w przedmiotowej sprawie odszkodowanie i zadośćuczynienie od Skarbu Państwa na podstawie tzw. „ustawy lutowej” nie przysługuje osobom, które – tak jak on – prowadziły działalność stanowiącą zaprzeczenie działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w jakimkolwiek okresie od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r. Jednocześnie jednak wyraził pogląd, że wobec uznania Dekretu o stanie wojennym za niezgodny z Konstytucją (wyrokiem TK z dnia 16 marca 2011 r., sygn. akt K 35/08) i gwarancjami konstytucyjnymi dotyczącymi prawa do uzyskania odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności, Sąd I

instancji winien był odebrać od R. D. jednoznaczne stanowisko co do podstawy faktycznej żądania oraz ustalić tryb i podstawę prawną dla przyznania odszkodowania (w drodze karnej na podstawie rozdziału 58. k.p.k., bądź cywilnej). Z tego właśnie powodu Sąd II instancji uchylił i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania. Tymczasem Sąd Apelacyjny przeoczył fakt, że wnioskodawca otrzymał już odszkodowanie za bezprawne pozbawienie wolności w tożsamym okresie, przyznane mu postanowieniem byłego Sądu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy z dnia 10 listopada 1993 r., sygn. akt Zo-29/93. Okoliczności te ustalił Sąd I instancji (k. 141-143 akt sprawy II Ko 67/20), zaś Sąd odwoławczy je pominął.

Ponadto, podkreślenia wymaga, że Sąd odwoławczy ma prawo do samodzielnego prowadzenia postępowania dowodowego i wydania orzeczenia reformatoryjnego. Skoro zatem Sąd Apelacyjny co do zasady podzielił stanowisko Sądu Okręgowego dotyczące braku podstaw żądania przez wnioskodawcę przyznania odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie tzw. „ustawy lutowej”, a zatem nie zakwestionował prawidłowości przeprowadzonego przezeń przewodu sądowego, dostrzegając jedynie dodatkową potrzebę ustalenia innych należnych wnioskodawcy świadczeń, to samodzielnie winien te czynności uzupełnić. Sąd odwoławczy z tej możliwości jednak nie skorzystał, w sposób rażąco naruszając art. 437 § 2 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należy, że w sprawie nie zaistniała żadna z przesłanek ujętych w treści art. 437 § 2 k.p.k. (w szczególności konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości), a zatem uchylenie przez Sąd Apelacyjny wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania było nieuzasadnione. Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Apelacyjny winien wziąć pod uwagę okoliczność sygnalizowaną w niniejszym postanowieniu - związaną z otrzymaniem przez wnioskodawcę odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności. Jeżeli zaś ponownie dostrzeże konieczność orzekania poza granicami apelacji, na podstawie art. 440 k.p.k., to winien kwestię tę rozstrzygnąć samodzielnie, zaś korzystać z możliwości, o której mowa w art. 437 § 2 k.p.k. tylko wtedy, gdy będzie to niezbędne.

Mając na uwadze powyższe, orzeczono jak w sentencji wyroku.

[as]

